

Súd: Najvyšší súd
Spisová značka: 6Cdo/198/2020
Identifikačné číslo súdneho spisu: 6111201097
Dátum vydania rozhodnutia: 30. 11. 2022
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: Mgr. Dušan Čimo
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:6111201097.3

Uznesenie

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalujúceho Mesta Banská Bystrica, so sídlom v Banskej Bystrici, Československej armády 26, IČO 00 313 271, zastúpeného splnomocnenkyňou Advokátska kancelária GEREG & MESSINGEROVÁ, s.r.o., so sídlom v Banskej Bystrici, Horná Strieborná 4, IČO 47 253 011, v mene ktorej koná ako konateľ advokát JUDr. Ján Gereg, proti žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Račianska 71, o 1.455.029,16 € s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Banská Bystrica pod sp. zn. 7C/16/2011, o dovolaní žalujúceho proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 11. marca 2020 sp. zn. 16Co/31/2019, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a .

Žalovanej náhradu trov dovolacieho konania nepriznáva.

o d ô v o d n e n i e :

1. Okresný súd Banská Bystrica (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) rozsudkom z 19. júla 2018 č. k. 7C/16/2011-391 (v poradí tretím a po odstránení aj skôr Najvyšším súdom Slovenskej republiky - ďalej tiež len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“ - vytknutých procesných pochybení, týkajúcich sa najmä označenia žalovanej) zamietol žalobu, ktorou sa žalujúce domáhalo na žalovanej zaplata sumy 1.455.029,16 € so 7%-ným ročným úrokom z omeškania od 4. júna 2011 do zaplata; v časti o zaplata úroku z omeškania z istiny zhora za obdobie od 1. decembra 2000 (správne „2010“) do 3. júna 2011 konanie zastavil a rozhodol tiež o povinnosti žalujúceho zaplatiť žalovanej náhradu trov konania v rozsahu 100% (s tým, že o výške náhrady bude rozhodnuté samostatným uznesením). Takéto svoje rozhodnutie odôvodnil právne predovšetkým ust. § 454 Občianskeho zákonníka (zákona č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „O. z.“) a usmerneniami zo skoršieho rozhodnutia v tejto veci, t. j. z uznesenia z 22. februára 2017 sp. zn. 6 Cdo 9/2016, ktorým bol zrušený skorší žalobe vyhovujúci rozsudok súdu prvej inštancie aj rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej tiež len „odvolací súd“ a spolu so súdom prvej inštancie tiež len „nižšie súdy“), ktorým bol takýto rozsudok potvrdený. Vecne mal za to, že z vykonaného dokazovania vyplynulo, že subjektom, ktorý získal na úkor žalujúceho bezdôvodné obohatenie (tým, že žalujúce, nech aj nedobrovoľne a v exekúcii postihnutej závažným procesným deficitom splnilo záväzok niekoho iného), bola vlastná príspevková organizácia mesta a nie spoločnosť so sídlom na Cypre v pozícii oprávnenej z exekúcie. Vo vzťahu k tej žalujúce nepreukázalo stav bezvýslednosti jeho požiadavky na vydanie bezdôvodného obohatenia a v súlade so závermi relevantnej judikatúry, na ktoré upozorňovala žalovaná a upriamilo na ne pozornosť i zrušujúce uznesenie najvyššieho súdu, tak nešlo považovať za preukázané splnenie tej zákonnej podmienky zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci, ktorou je samotný vznik škody (keď preukázanie nemožnosti uspokojenia pohľadávky zodpovedajúcej požadovanej náhrade škody iným spôsobom vrátane vydania bezdôvodného obohatenia tu nie je podmienkou uplatnenia nároku na náhradu škody, bez neho však hovoriť o vzniku škody je predčasné). Ak potom na postup žalujúceho predchádzajúci podaniu žaloby

v prejednávanej veci nešlo nazerať ako na dostatočne bdely a opatrný, vylučovalo to podľa súdu prvej inštancie predpokladanú mimoriadnu a výnimočnú okolnosť oprávňujúcu súd opomenúť splnenie žalujúcim povinnosti, o ktorej je reč a jeho žalobe preto nešlo vyhovieť.

2. Rozsudkom z 11. marca 2020 sp. zn. 16Co/31/2019 na odvolanie žalujúceho odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie vo veci samej (čo do zamietnutia žaloby) aj v časti trov konania podľa § 387 ods. 1 Civilného sporového poriadku (zákona č. 160/2015 Z. z. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „C. s. p.“) potvrdil a žalujúcemu uložil povinnosť zaplatiť žalovanej náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100% do 3 dní od právoplatnosti uznesenia súdu prvej inštancie o výške takejto náhrady. I on takéto svoje rozhodnutie právne založil na ustanovení § 454 O. z., pričom s poukazom na existenciu kasačnej záväznosti skoršieho rozhodnutia najvyššieho súdu v tejto veci zdôraznil možnosť odchýlenia sa od záverov v ňom uvedených len za predpokladu zásadného judikatórneho posunu po jeho vydaní (ktorého tu nebolo) i čiastkové závery najvyššieho súdu z jeho zrušujúceho uznesenia formulujúce takéto záväzný právny názor. Ak relatívna stabilita názoru o preukázaní vzniku škody, za ktorú nesie zodpovednosť štát, len v prípade preukázania nemožnosti dosiahnuť uspokojenie pohľadávky predstavujúcej zníženie majetku inak (najmä vydaním bezdôvodného obohatenia), bola potvrdená aj Ústavným súdom Slovenskej republiky, ktorý inak odmietol aj ústavnú sťažnosť žalujúceho proti uzneseniu najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 9/2016 a jediné konanie spôsobilé privodiť záver o neexistencii práva cyperskej spoločnosti, zodpovedajúceho pohľadávke vymoženej v exekúcii od žalujúceho, skončilo bez zaujatia stanoviska k tejto otázke (zastavením konania), odvolanie tentoraz nebolo dôvodné.

3. Proti takémuto rozsudku podalo žalujúce dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovalo z ust. § 420 písm. f/ a tiež § 421 ods. 1 písm. b/ aj c/ C. s. p. Vytýkanú tzv. zmätočnosťnú vadu podľa neho založil arbitrárny (bližšie nezdôvodnený a z rozhodnej úpravy nevyvoditeľný) názor odvolacieho súdu o potrebe uplatnenia nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia ešte pred podaním žaloby o náhradu škody voči štátu, hoci za zachovania takéhoto postupu by s pravdepodobnosťou hraničiacou s istotou došlo k zmareniu reálnej možnosti uplatniť právo na náhradu škody voči štátu. V rozhodovacej praxi dovolacieho súdu dosiaľ neriešenou a aj pre rozhodnutie v prejednávanej veci nepochybne významnou otázkou je, či je predpokladom úspešného uplatnenia nároku na náhradu škody spôsobenej pri výkone verejnej moci pre-ukázanie bezúspešného uplatnenia nároku poškodeného na vydanie bezdôvodného obohatenia a podobne pri riešení otázky, či takáto žaloba má predchádzať žalobe o náhradu škody proti štátu, alebo je súd konajúci o žalobe proti štátu oprávnený si vyriešiť otázku úspešnosti žaloby o vydanie bezdôvodného obohatenia ako predbežnú, nie je rozhodovacia prax dovolacieho súdu jednotná (ako to napokon vyplýva z rozsudkov nižších súdov aj zrušujúceho uznesenia najvyššieho súdu). Navrhlo zrušiť rozsudky oboch nižších súdov a vec vrátiť na ďalšie konanie odvolaciemu súdu (?).

4. Žalovaná dovolací návrh nepodala.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 C. s. p.) po zistení, že dovolanie podala za účinnosti C. s. p. v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 C. s. p.) strana, v ktorej neprospech bol vydaný napádaný rozsudok odvolacieho súdu i jemu predchádzajúci rozsudok súdu prvej inštancie (§ 424 C. s. p.) a to za splnenia podmienky jej zastúpenia i spísania dovolania na to určenou osobou (§ 429 ods. 1 C. s. p. v spojení s príslušnými ustanoveniami zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších zmien a doplnení), skúmal bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou C. s. p.), či sú dané procesné predpoklady pre uskutočnenie meritórneho dovolacieho prieskumu a dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť. Na odôvodnenie, prečo bol namieste takéto postupy (§ 451 ods. 3 veta prvá C. s. p.), uvádza nasledovné :

6. Aj za účinnosti C. s. p. (podobne ako skôr za účinnosti jemu predchádzajúceho Občianskeho súdneho poriadku č. 99/1963 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „O. s. p.“) dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie aj podľa novej právnej úpravy nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani sebou samým) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (v tejto súv. por. napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012 a 7 Cdo 92/2012).

7. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 C. s. p. je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach §§ 420 a 421 C. s. p.

8. Podľa § 420 písm. f/ C. s. p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak (o i.) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Podľa § 421 ods. 1 písm. b/ a c/ C. s. p. je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená, resp. ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

10. Podľa § 431 ods. 1 C. s. p. dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení a podľa odseku 2 rovnakého ustanovenia sa dovolací dôvod vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada; podľa § 432 ods. 1 C. s. p. potom dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci a podľa odseku 2 tu spomínaného ustanovenia sa dovolací dôvod vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

11. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú dovolaním namietanú procesnú (tzv. zmätočnosťnú) vadu, sú a/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby (svojou procesnou aktivitou) uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia a b/ miera (intenzita) takéhoto zásahu súdu, ktorej výsledkom je porušenie (nerešpektovanie) práva strany sporu na spravodlivý proces.

12. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (IV. ÚS 252/ 04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03). Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (I. ÚS 46/ 05).

13. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to, ako súd viedol konanie alebo spor) znemožňujúca strane sporu (skôr a dnes v mimosporovom konaní ešte stále účastníkovi konania) realizáciu jej procesných oprávnení a mieriaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní.

14. Na to, aby mohlo dôjsť ku konštatovaniu zaťaženia konania pred súdom vadou v podobe porušenia nesprávnym procesným postupom súdu práva strany sporu na spravodlivý proces, musí byť daná okrem postupu súdu hodnotiteľného za nesprávny i príčinná súvislosť medzi takýmto procesným postupom súdu a upretím strane sporu niektorého z jej prináležiacich procesných práv, popri tom tu však musí byť aj zákonom predpokladaná intenzita zásahu do práv, odôvodňujúca záver, že nebyť takéhoto zásahu, strane sporu by sa dostalo možnosti uplatniť tie argumenty alebo námietky, ktoré pre nenáležitý postup odvolacieho súdu (resp. aj súdu prvej inštancie) museli byť uplatnené až dovolaním.

15. V prejednávanej veci nešlo podľa odvolacieho súdu usúdiť na splnenie žiadnej z takýchto podmienok.

16. Žalujúce dovolaním vytýkalo rozsudkom nižších súdov (primárne rozsudku odvolacieho súdu) arbitrárnosť, čiže nedostatok odôvodnenia (nepreskúmateľnosť) vo vzťahu k záveru osvojeného si oboma nižšími súdmi zo zrušujúceho uznesenia najvyššieho súdu v tejto veci o potrebe preukazovania pri vzniku škody (jedného zo základných predpokladov zodpovednosti štátu) tiež stavu bezúspešnosti snahy vymôcť plnenie predstavujúce škodu (majetkovú ujmu) iným spôsobom, najmä titulom bezdôvodného obohatenia od toho, kto na úkor poškodeného nesprávnym postupom orgánu štátu alebo jeho nezákonným rozhodnutím získal majetkový prospech, ktorý by inak (za riadneho chodu vecí) získať nemal, možbyť aj tým, že sa jeho majetok nezmenšil o to, o čo by sa inak (opäť rozumej za riadneho chodu vecí) zmenšil mal. Táto námietka ale podľa názoru odvolacieho súdu nie je opodstatnenou.

17. Pôvodne čiastočne rozdielna a až neskôr zjednotená rozhodovacia prax najvyššieho súdu dospela k záveru, že diskutovaný pojem „procesný postup“ (približený už pod 13. zhora) principiálne nemožno vykladať extenzívne - jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnu rozhodovaciu činnosť súdu (v tejto súv. por. najmä stanovisko občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu z 3. decembra 2015, uverejnené v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky ako R 2/2016, podľa ktorého nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá tzv. zmätočnosťnú vadu, skôr tvoriacu súčasť § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p. len výnimočne). Toto stanovisko je síce v podmienkach novej procesnej úpravy použiteľným len pokiaľ ide o jeho druhú vetu, v prejednávanej veci ale o prípad spomínanej výnimočnosti, a teda ani o prípad nutnosti jej uplatnenia nešlo (nakoľko úvahy oboch nižších súdov, pojaté do odôvodnení ich rozsudkov, zodpovedali parametru objektívnej zrozumiteľnosti a otázka subjektívnej uspokojivosti podaného vysvetlenia pre tú či onú stranu sporu je otázkou, ktorá z pohľadu preskúmateľnosti rozhodnutia význam nemá).

18. Dovolaním napádaný rozsudok totiž uvádza skutkový stav, ktorý považoval odvolací súd za rozhodujúci, stanoviská procesných strán k prerokúvanej veci, výsledky vykonaného dokazovania, obsah odvolania aj ustanovenie právneho predpisu považované oboma nižšími súdmi za relevantné pre náležité a dostatočne komplexné právne posúdenie veci, z ktorého vyvodili svoje právne názory vysvetlené v odôvodneniach ich rozsudkov. Treba pritom mať na pamäti, že konanie pred súdom prvej inštancie a pred odvolacím súdom tvorí jeden celok a určujúca spätosť rozsudku odvolacieho súdu s potvrdzovaným rozsudkom súdu prvej inštancie vytvára ich organickú (kompletizujúcu) jednotu. Ak odvolací súd v plnom rozsahu odkáže na dôvody rozhodnutia súdu prvej inštancie, stačí, ak v odôvodnení rozsudku iba poukáže na relevantné skutkové zistenia a stručne zhrnie právne posúdenie veci; rozhodnutie odvolacieho súdu v sebe tak zahŕňa po obsahovej stránke aj odôvodnenie rozsudku súdu prvého stupňa. Práve uvedené navyše musí platiť tým skôr, ak nižšie súdy sú z titulu kasačnej záväznosti rozhodnutia dovolacieho súdu viazané právnym názorom vysloveným v jeho zrušujúcom rozhodnutí, o aký prípad šlo aj v tejto konkrétnej veci (čo nižšie súdy a z pohľadu otvorenia obraznej vstupnej brány k meritórному prieskumu ich rozhodnutí najmä súd odvolací neopomenuli zmieniť v odôvodneniach svojich rozsudkov a v takomto prípade žiadnemu z nich nepôjde dosť dobre vytknúť, ak do svojich odôvodnení neprevezmú celú argumentáciu dovolacieho súdu, ale sa obmedzia len na extrakciu toho pre rozhodnutie naozaj podstatného). Vychádzajúc z týchto úvah a za stavu zdôraznenia predovšetkým odvolacím súdom rozdielu medzi zákonnými predpokladmi zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a preukazovaním jednotlivých takýchto predpokladov (vrátane toho, že na vznik škody pričítateľnej výlučne štátu na strane poškodeného nesprávnym postupom či nezákonným rozhodnutím orgánu štátu možno usúdiť až potom, čo poškodený preukáže stav nesplniteľnosti bez jeho viny záväzku na vydanie bezdôvodného obohatenia), tak dovolateľ nedôvodne argumentoval, že rozhodnutie odvolacieho súdu je nepreskúmateľné. Za vadu konania v zmysle § 420 písm. f/ O. s. p. pritom v žiadnom prípade nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv strany; ale len to, že ho neodôvodnil objektívne uspokojivým spôsobom (o aký prípad tu ale nešlo).

19. Zo všetkých dosiaľ uvedených dôvodov preto nešlo vyvodiť iný záver než ten, že prípustnosť dovolania v prejednávanej veci podľa § 420 písm. f/ C. s. p. daná nie je.

20. Pokiaľ žalujúce zastávalo názor o prípustnosti ním podaného dovolania aj podľa ustanovení § 421 ods. 1 písm. b/ a c/ C. s. p., k tomuto je žiaduce uviesť, že z pohľadu posudzovania prípustnosti dovolania jednotiacim prvkom pre všetky dovolania podávané z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci (nerozhodno či pre tvrdený odklon odvolacieho súdu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu podľa písmena a/, pre doterajšie neriešenie problému dovolacím súdom podľa písmena b/ alebo pre

stav rozdielnosti rozhodovania dovolacieho súdu podľa písmena c/) je to, že u otázky riešenej podľa dovolateľa odvolacím súdom nesprávne musí ísť o otázku právnu (questio iuris) a zároveň otázku pre rozhodnutie odvolacieho súdu rozhodujúcu (teda takú, na ktorej určitom posúdení závisel celkom konkrétny spôsob rozhodnutia o odvolaní, kým pri inom jej posúdení by bol očakávateľným úplne iný výsledok odvolacieho konania). Z už uvedeného plynie, že spôsobilým predmetom dovolacieho prieskumu nie sú a prípustnosť dovolania pre nesprávne právne posúdenie veci nezakladajú ako otázky skutkové (questio facti), tak ani také právne otázky, od ktorých rozhodnutie odvolacieho súdu nezáviselo (otázky len akademického rázu).

21. Okrem práve uvedeného u dovolaní podľa § 421 ods. 1 písm. b/ a c/ C. s. p. v tomto už dostatočne ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu striktné rozlišuje medzi prípustnosťou dovolania a jeho dôvodnosťou. V prípade podľa písmena b/ len dovolanie opodstanene tvrdiace stav neriešenia nastolenej právnej otázky dovolacím súdom vykazuje parameter prípustnosti (a následne od objektívnej uspokojivosti riešenia ponúknutého odvolacím súdom na jednej a dovolateľom na druhej strane bude závisieť, ktoré z nich sa stane základom novej judikatúry a zaplnenia obrazného bieleho miesta na jej mape) a podobne v prípade podľa písmena c/ len stav rozdielnosti rozhodovania dovolacieho súdu pretrvávajúci ešte i v čase podania dovolania, ktorým sa tento dôvod prípustnosti dovolania uplatňuje, umožňuje dovolaciemu súdu pokúsiť sa o zjednotenie judikatúry tým, že zhromaždí dostatok argumentov v prospech jedného z oboch riešení predstavujúcich z povahy veci nezlučiteľné významové protiklady a podľa možnosti tiež ponúkne argumenty na neprospech riešenia druhého (čiže vysvetlí, prečo ním odmietaný názorový prúd považuje v rámci riešenia problému za slepú uličku).

22. Pri takomto nazeraní na problém síce dovolateľovi v prejednávanej veci nešlo vyčítať, žeby sa o sformulovanie podľa neho dosiaľ dovolacím súdom neriešenej otázky, resp. otázky riešenej dovolacím súdom rozdielne nepokúsil a ani žeby tu nešlo o otázky (v skutočnosti jednu otázku majúcu dve podotázky I. potreby inej žaloby majúcej predchádzať žalobe o náhradu škody voči štátu a II. možnosti vyriešenia si otázky neúspechu takejto inej žaloby aj ako otázky predbežnej) právne a pre rozhodnutie v tejto veci rozhodujúce, vecnej prejednatel'nosti dovolania opieraného o tento dôvod však bránila nemožnosť stotožnenia sa dovolacieho súdu s tým názorom žalujúceho, podľa ktorého dovolaním nastolená otázka v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená, ako ani s ďalším jeho názorom, podľa ktorého ešte aj v čase začatia ostatného dovolacieho konania v prejednávanej veci by malo ísť o stav pretrvávajúcej (neodstránenej) rozdielnosti rozhodovania dovolacieho súdu.

23. Bolo to totiž práve predošlé rozhodnutie dovolacieho súdu v tejto veci, t. j. uznesenie z 22. februára 2017 sp. zn. 6 Cdo 9/2016, ako aj ďalšie jeho uznesenie z 29. novembra 2016 sp. zn. 6 Cdo 27/2016, v odôvodneniach ktorých najvyšší súd jednak objasnil, ktorý prístup k prípadnej konkurencii viacerých do úvahy prichádzajúcich nárokov považuje (a prečo) za správny a prečo jednu (početnejšiu) skupinu skorších rozhodnutí viažucich sa k problému považuje za svoju korektnú a konštantnú rozhodovaciu prax a prečo druhú skupinu (reprezentovanú prakticky len dvoma neskôr nenasledovanými rozhodnutiami senátu 2 Cdo najvyššieho súdu v jednej a tej istej veci) za vybočenie z takejto konštantnej rozhodovacej praxe, čiže za exces a práve tieto rozhodnutia boli tiež svedectvom neopodstatnenosti oboch tvrdení žalujúceho, na ktorých toto zakladalo názor o prípustnosti dovolania v prejednávanej veci z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci (rozumej ako tvrdenia o doterajšom neriešení nastolenej otázky dovolacím súdom, tak aj tvrdenia o pretrvávajúcej rozdielnosti jeho rozhodovacej praxe). Dovolaním samozrejme šlo spochybníť aj takéto závery, na to by však bolo nevyhnutným viac než len púhe popieranie vyriešenia problému vyššie spomenutými rozhodnutiami a rovnako viac než len obmedzenie sa na tvrdenie stavu pretrvávajúcej rozdielnosti rozhodovania (bez poskytnutia prinajmenšom jedného rozhodnutia, ktorým by sa najvyšší súd ešte aj v čase po rozhodnutiach vo veciach sp. zn. 6 Cdo 9/2016 a 6 Cdo 27/2016 zasadil za významový protiklad nimi ponúkaného riešenia, uvedeného v rozhodnutiach z jeho vecí sp. zn. 2 Cdo 48/2010 a 2 Cdo 155/2011).

24. Skutočne len pre úplnosť dovolací súd považuje za potrebné zo svojich skorších rozhodnutí zopakovať to, čo bolo z pohľadu tvrdeného nevyriešenia problému dovolacím súdom rozhodujúcim a od čoho podľa neho ani s odstupom času nevznikol dôvod ustupovať a síce toto:

25. Odvolacím súdom sformulovanú otázku, odôvodňujúcu pripustenie ním dovolania a uvedenú v odôvodnení dovolaním napadnutého rozsudku (tu rozumej toho skoršieho v čase vedenia veci odvolacím súdom pod sp. zn. 17Co/2/2013), nešlo chápať doslovne, teda iba ako potrebu ujasnenia si, či

preukázanie bezúspešnosti žaloby o vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia je de facto ďalšou (v zodpovednostnom zákone priamo neupravenou) zákonnou podmienkou vzniku zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím (pri výkone verejnej moci), ale širšie. Takýmto širším ponímaním dovolací súd rozumie poskytnutie korektnej (objektívne uspokojivej) odpovede na otázku, ako pristupovať k vyriešeniu problému konkurencie nárokov na náhradu škody a na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia, okrem nej však i na ďalšiu súvisiacu otázku, kde treba hľadať medze, po ktorých prekročení už nemôže byť obhájitelným názor o nemožnosti kvalifikácie majetkovej ujmy vzniknutej niekomu v priamej príčinnej súvislosti s nezákonným rozhodnutím súdu za škodu, za ktorú zodpovedá štát.

26. Vo vzťahu k prvej zo zhora položených otázok dovolací súd nemôže inak, než prisvedčiť tým námietkam z dovolania, podstatou ktorých bolo zaštieňenie sa (odvolacím súdom) judikatúrou, ktorá nebola v prejednávanej veci použiteľnou, a to na úkor inej judikatúry (ktorá naopak použiteľnou a aj použitou byť mala). Tým z pohľadu použiteľnosti (resp. nepoužiteľnosti) judikatúry celkom kľúčovým pritom bolo, že odvolací súd nerozlišoval medzi prípadmi existencie nárokov na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia a na náhradu škody voči rôznym osobám a tými prípadmi, v ktorých nárok na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia má povahu doplnkového (záložného) titulu v takých záväzkových vzťahoch, v ktorých ako oprávnený (veriteľ) i zaviazaný (dlžník) figurujú tie isté osoby. Práve a len na prvú z takýchto dvoch skupín prípadov dopadajú i rozsudky najvyššieho súdu a uznesenie ústavného súdu, na ktoré upriamovalo i ministerstvo spravodlivosti, pričom účelom je zabrániť nástupu zodpovednosti štátu za škodu, kým existuje možnosť uspokojenia na báze inštitútu bezdôvodného obohatenia od toho, kto takéto obohatenie získal a kto je osobou od štátu odlišnou. U druhej skupiny prípadov zhora ale ide o riešenie inej (aj od prejednávanej veci odchyľnej) situácie, v ktorej neexistencia nároku jednej osoby na náhradu škody voči osobe druhej nevyklučuje uspokojenie „titulom“ bezdôvodného obohatenia. Až do vydania uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 48/2010 sa medzi týmito skupinami prípadov dôsledne rozlišovalo a z takéhoto rozlišovania vyplýva aj opodstatnenosť záverov urobených súčasťou odôvodnení väčšiny rozhodnutí, resp. stanovísk, spomínaných v dovolaní napadnutom rozsudku odvolacieho súdu z prejednávanej veci i v dovolaní, práve uznesenie najvyššieho súdu z 21. decembra 2010 sp. zn. 2 Cdo 48/2010 (pokúšajúce sa závery zo stanovísk dopadajúcich na prípady spadajúce do druhej skupiny zhora vztiahnuť aj na prípady rôznosti osôb volaných na jednej strane k plneniu titulom bezdôvodného obohatenia a na strane druhej titulom náhrady škody) je ale v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu i v teórii považované za exces (ako na to najvyšší súd poukázal napr. v uznesení z 29. novembra 2016 sp. zn. 6 Cdo 27/2016). Čo bolo povedané o nazeraní na takéto uznesenie, musí platiť rovnako aj na uznesenie najvyššieho súdu z 21. decembra 2011 sp. zn. 2 Cdo 155/2011, u ktorého by si iba ťažko šlo nepovšimnúť to, že tu ide o neskoršie rozhodnutie dovolacieho súdu v rovnakej veci, v akej tento už predtým rozhodol uznesením sp. zn. 2 Cdo 48/2010 a zároveň rozhodnutie, v ktorom si dovolací súd podržal názor vyslovený ním už skôr (navzdory jeho problematičnosti).

27. V prípade druhej z otázok uvedených pod 25. zhora a reprezentujúcich širšie ponímanie problému predostretého odvolacím súdom potom odvolací súd síce principiálne správne uvažoval o spravodlivosti usporiadania veci a v takomto rámci i o možnosti od žalujúceho spravodlivo žiadať (pred uplatnením nároku na náhradu škody proti štátu) vedenie sporu o vy-danie plnenia z bezdôvodného obohatenia, pričom úmerne vyhodnoteniu ním vyhliadok žalujúceho na úspech v takomto spore ako nereálnych uzavrel, že škoda, za ktorú zodpovedá štát, už žalujúcemu vznikla a je namieste ju nahradiť; dovolací súd však úvahy odvolacieho súdu vedúce k prijatiu týchto jeho záverov považuje za výsledok nesprávneho (nedostatočne úplné-ho) právneho posúdenia veci.

28. Podľa § 451 O. z. kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, musí obohatenie vydať (odsek 1) a bezdôvodným obohatením je majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, plnením z neplatného právneho úkonu alebo plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, ako aj majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov (odsek 2). Podľa § 454 O. z. potom bezdôvodne sa obohatil aj ten, za koho sa plnilo, čo podľa práva mal plniť sám.

29. Citované ustanovenia O. z. vymedzujú nielen všeobecnú povinnosť na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia (zodpovedajúcu úprave vzniku záväzkového vzťahu aj v takýchto prípadoch, tu por. i §§ 488 a 489 O. z.), ale tiež jednotlivé skutkové podstaty bezdôvodného obohatenia, z ktorých prvé štyri zákonodarca urobil súčasťou § 451 ods. 2 O. z. a piatu súčasťou § 454 rovnakého

zákona. Takéto rozdelenie má svoje racionálne prameny z toho, že kým pre všetky skutkové podstaty bezdôvodného obohatenia uvedené v § 451 ods. 2 O. z. je spoločnou - popri neexistencii záväzku na strane toho, na koho úkor bolo obohatenie získané - aj neexistencia práva toho, kto sa obohatil (veriteľa), na plnenie predstavujúce predmet bezdôvodného obohatenia (či už 1. pre absolútnu neexistenciu právneho dôvodu plnenia, 2. pre neplatnosť právneho úkonu predstavujúceho len domnelý právny dôvod, 3. pre odpadnutie pôvodne existujúceho právneho dôvodu alebo 4. pre nepoctivosť zdrojov získaného prospechu), osobitosťou skutkovej podstaty podľa § 454 O. z. je presný opak práve uvedeného, teda právo veriteľa prijať predmet plnenia a bezdôvodné obohatenie vznikajúce nezávisle na jeho osobe tým, že mu plnil niekto iný než ten, kto mal takúto povinnosť (v ktorom prípade preto záväzkový vzťah z bezdôvodného obohatenia vzniká medzi skutočným dlžníkom a tým, kto za neho plnil).

30. Obsah spisu v prejednávanej veci potom nasvedčuje tomu, že tu šlo o (nech aj nedobrovoľné) splnenie žalujúcim povinnosti vzniknutej jeho príspevkovej organizáciou (Investorskému útvaru Mesta Banská Bystrica), teda práve o prípad skutkovej podstaty bezdôvodného obohatenia podľa § 454 O. z. (plnenia za iného, čo podľa práva mal plniť on). Z ničoho totiž nateraz nejde vyvodiť ako to, žeby oprávnená z exekučného konania, uspokojená z prostriedkov získaných od dnešného žalujúceho a súdny exekútor (ponechávajúci si časť celkovej zexekvovanej sumy) nemali byť nositeľmi práv, oprávňujúcich ich na prijatie nimi si ponechaných plnení (najmä tu nebol preukázaný výsledok konania, zmieňovaného v poslednom odseku odôvodnenia uznesenia Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 16. decembra 2008 sp. zn. 12 CoE/91/2008, ktorý by spochybňoval záver takéhoto súdu o dostatku vecnej legitímácie obchodnej spoločnosti sídliacej na Cypre a vystupujúcej v pozícii oprávnenej na vedenie exekúcie), tak ani to, žeby inak zjavne nemajetnej, dosiaľ ale preukázateľne nezrušenej príspevkovej organizácii žalujúceho nemalo prislúchať postavenie dlžníka aj zodpovedajúca povinnosť (plniť).

31. To ale muselo zásadným spôsobom zmeniť pohľad na posudzovaný problém, keďže takto sa javili bezpredmetnými či prinajmenšom predčasnými úvahy o nemožnosti od žalujúceho spravodlivo žiadať vedenie sporu s cyperskou schránkovou spoločnosťou (ak tým, za koho mesto v tomto prípade plnilo a proti komu by malo viesť spor o vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia, bola jeho vlastná príspevková organizácia). Osoba obohacujúca sa na úkor žalujúceho pritom tomuto musela byť známou od momentu vymoženia povinnosti prináležiacej jeho príspevkovej organizácii, v exekúcii vystupujúcej v procesnom postavení povinného (s výhradou dosiaľ nepreukázaného nedostatku vecnej legitímácie oprávnenej z exekúcie) a chybou úvah o premlčaní práva (na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia) ešte pred právoplatným vyriešením otázky dôvodnosti návrhu Mesta Banská Bystrica na zastavenie exekúcie vedenej proti nemu bolo to, že rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 2/2007 i uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 12CoE/91/2008 boli žalujúcemu doručené ešte pred uplynutím objektívnej premlčacej doby, čas nadobudnutia právoplatnosti týchto rozhodnutí nemal žiaden právny význam a najneskôr od získania možnosti oboznámiť sa už s prvým z nich žalujúce nemalo dôvod s uplatnením nároku na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia otáľať. Pokiaľ takúto žalobu nepodalo, nielenže potvrdilo opodstatnenosť námiety o nedostatočnej bdelosti pri uplatňovaní svojich práv (ktorá z pohľadu úspechu žaloby o náhradu škody proti štátu rozhodne nie je zanedbateľnou), ale s pravdepodobnosťou hraničiacou s istotou možno usudzovať i na dôvod takejto jeho nečinnosti, spočívajúcej v evidentnom uvedomovaní si ním bezvýslednosti konania vedeného ako proti spoločnosti sídliacej na Cypre, tak i proti vlastnej nemajetnej príspevkovej organizácii a v rozhodnutí sa za takéhoto stavu vecí pre žalobu proti štátu.

32. Pri uvažovaní o tom, čo zodpovedá spravodlivému spôsobu usporiadania vecí, potom odvolací súd (podľa všetkého pre podcenenie faktoru získania bezdôvodného obohatenia na úkor žalujúceho jeho vlastnou príspevkovou organizáciou) opomenul položiť si a aj skúsiť zodpovedať otázku, či spravodlivému usporiadaniu vecí odporuje, ak zriaďovateľa dlžníka neschopného plniť svoje záväzky, oprávneného rozhodnúť o zrušení takéhoto dlžníka a neochotného na takýto krok (nepochybne i z obavy pred prechodom záväzkov dlžníka práve na zriaďovateľa) takpovediac „dostihnú“ to, na čom má podiel, teda to, že obrazný Čierny Peter pri vymáhaní plnenia z bezdôvodného obohatenia ostane v jeho rukách (keď jedinou predstaviteľnou alternatívou k takémuto usporiadaniu je zaplatenie dlhu, vyprodukovaného príspevkovou organizáciou mesta, štátom).

33. Dovolaciemu súdu za opísaného stavu vecí preto tentoraz neostávalo iné, než dovolanie žalujúceho neprípustné ako celok podľa § 447 písm. c/ C. s. p. odmietnuť.

34. Rozhodnutie o trovách dovolacieho konania najvyšší súd zásadne neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá C. s. p.), v tomto prípade sa však žiada urobiť výnimku a uviesť, že dôvodom nepriznania náhrady trov dovolacieho konania žalovanej za cenu ustúpenia od dvojfázového modelu rozhodovania predpokladaného platnou úpravou, tu porovnaj § 262 C. s. p.), bolo to, že žalovanej z procesného hľadiska úspešnej v tomto konaní preukázateľne žiadne trovy nevznikli a rozhodovanie za takejto situácie najskôr o nároku a potom o výške náhrady by bolo v rozpore s princípom procesnej ekonomiky (tu porovnaj tiež čl. 17 Základných princípov C. s. p. a R 72/2018).

35. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.